

26. maj 2023

FM 2023/47

BETÆNKNING

afgivet af

Lovudvalget

vedrørende

FM 2023/47: Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Grønlands Selvstyre tilslutter sig Forslag til Lov om ændring af kriminallov for Grønland og retsplejelov for Grønland (Selvstændig bestemmelse om psykisk vold) og Udkast til Anordning om ikrafttræden for Grønland af dele af lov om ændring af straffeloven og forskellige andre love

Afgivet til forslagets 2. behandling

Lovudvalget har under behandlingen bestået af:

Inatsisartutmedlem Anders Olsen, Siumut, formand
Inatsisartutmedlem. Paneeraq Olsen, Naleraq, næstformand
Inatsisartutmedlem Asii Chemnitz Narup, Inuit Ataatigiit
Inatsisartutmedlem Mala Høy Kúko, Siumut
Inatsisartutmedlem Harald Bianco, Inuit Ataatigiit

Udvalget har efter 1. behandlingen 3. maj under FM 2023 gennemgået forslaget.

1. Forslaget og dets baggrund

1.1. Ændring af kriminalloven: Kriminalisering af psykisk vold i nære relationer

Inatsisartut besluttede på forårssamlingen 2022, at Grønlands Selvstyre skal være omfattet af Istanbulkonventionen (Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet). Konventionen pålægger medlemsstaterne at kriminalisere alle former for vold, herunder psykisk vold.

En bestemmelse om psykisk vold blev i 2019 indsat i den danske straffelov.

På denne baggrund foreslås en tilsvarende bestemmelse indsat i Kriminalloven for Grønland:

§ 88 a. For psykisk vold dømmes den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens hustand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulepende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol.

1.2 Ændring af Retsplejelov for Grønland: Beskikkelse af bisidder for forurettede, videoafhøring af forurettede under 15 år, forurettedes krav på underretning om anstaltsdømte

I tilknytning til indførelsen af en bestemmelse i kriminalloven om psykisk vold foreslås Retsplejelov for Grønland ændret. Ændringerne af retsplejeloven indebærer:

- At retten i sager om overtrædelse af kriminallovens bestemmelse om psykisk vold efter anmodning kan beskikke en bisidder for den forurettede, på samme måde som det er tilfældet i bl.a. sager om fysisk vold. Bisidderen har til opgave at støtte og vejlede den forurettede.
- At retten i sager om overtrædelse af kriminallovens bestemmelse om psykisk vold, hvor den forurettede er under 15 år kan afspille en videooptagelse af politiets afhøring af den forurettede, i stedet for at den forurettede skal afgive vidneforklaring for retten.

Dette er i forvejen tilfældet i sager om drab, fysisk vold og seksualforbrydelser.

- At den forurettede i sager om grovere overtrædelse af kriminallovens bestemmelse om psykisk vold, hvor der er afsagt dom om anbringelse i anstalt, har mulighed for at blive underrettet om tidspunktet for den dømtes løsladelse, første uledsagede udgang og eventuelle undvigelse fra anstalten, samt hvis den dømte under afsoningen medvirker i grønlandske TV- eller radioprogrammer eller giver interviews til grønlandske dagblade.

Dette svarer til, hvad der i forvejen gælder i sager om grovere overtrædelse af kriminalloven, hvor fysisk vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, samt i sager om seksualforbrydelser.

1.3 Ændring af Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning: Ret til skilsmisse som følge af psykisk vold

I tilknytning til indførelsen af en bestemmelse i kriminalloven om psykisk vold foreslås endvidere Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning ændret. Loven er sat i kraft for Grønland ved kongelig anordning. Ændringen indebærer:

- At en ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har udøvet forsætlig psykisk vold af grovere karakter over for denne eller børnene.

Dette svarer til, hvad der i forvejen er gældende for så vidt angår forsætlig fysisk vold af grovere karakter.

1.4 Ændring af Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

I tilknytning til indførelsen af en bestemmelse i kriminalloven om psykisk vold foreslås endelig Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning ændret. Loven er sat i kraft for Grønland ved kongelig anordning. Ændringen indebærer:

- At en person, som er under begrundet mistanke for at have begået en overtrædelse af kriminallovens bestemmelse om psykisk vold, ved tilhold kan forbydes at opsøge eller på anden måde kontakte den forurettede eller dennes nærmeste. Er et tilhold ikke tilstrækkeligt til at beskytte den forurettede, kan i stedet udstedes et opholdsforbud, hvorved den pågældende forbydes at opholde sig eller færdes i nærheden af den forurettedes bolig eller arbejdsplads m.v.

Dette svarer til, hvad der i forvejen er gældende for så vidt angår bl.a. fysisk vold og seksualforbrydelser.

2. Erfaringer fra indførelsen af en tilsvarende bestemmelse om psykisk vold i den danske straffelov

Den foreslåede kriminallovsbestemmelse om psykisk vold i nære relationer svarer til en bestemmelse i den danske straffelov¹, som blev indført i april 2019.

Flere fremtrædende strafferetseksperter² har udtrykt kritik af den danske bestemmelse.

¹ § 243

Bestemmelsen kritiseres bl.a. for at være unødigt kompliceret, juridisk uklar og vanskelig at anvende i praksis.

Ligeledes er det påpeget, at bevisbyrden i mange sager vil være meget vanskelig at løfte, hvorfor det må forventes, at et forholdsvis stort antal sager ender uden tiltalerejsning eller med frifindelse. Dette vil af ofrene kunne opleves som yderligere en krænkelse.

Endelig advarer flere eksperter om risikoen for, at bestemmelsen misbruges i skilsmissekonflikter.

De foreløbige erfaringer understøtter eksperternes kritik.

Inden for de første 2 år blev kun 32 personer tiltalt, hvoraf 22 blev frifundet. Kun 10 personer blev således dømt. 631 indgav politianmeldelse.

Hvert år udsættes omkring 100.000 danskere for psykisk vold³. Tallet har ikke ændret sig signifikant fra 2020 til 2021. Til trods for betydelig omtale har kriminaliseringen således ikke medført nogen reduktion i antallet af personer, som udsættes for psykisk vold.

En mere indgående omtale af erfaringerne er vedlagt denne betænkning som BILAG 1.

Der er dog grund til at være opmærksom på, at erfaringsgrundlaget endnu er begrænset, og at de første 2 år udgør et spinkelt grundlag for en evaluering.

3. Lovudvalgets behandling af forslaget

3.1. Møde med politidirektøren

Udvalget har som led i dets behandling af forslaget afholdt møde med politidirektøren til belysning af, hvilken betydning den påtænkte kriminalisering af psykisk vold i nære relationer vil have for Grønlands Politi, herunder i forhold til ressourcebehov og behov for opkvalificering af personale.

² Professor Emertus Gorm Toftegaard Nielsen, professor Jørn Vestergaard, professor Birgit Feldtmann, professor Lasse Lund Madsen

³ Offerundersøgelse gennemført af Justitsministeriets Forskningskontor

Politidirektøren oplyste, at såvel betjente som anklagere vil blive forberedt til at håndtere den nye kriminallovsbestemmelse, bl.a. gennem en vejledning, som udarbejdes af Rigspolitiet i samarbejde med Grønlands Politi. Yderligere oplyste politidirektøren, at anklagere og politifolk deltager på en temadag, som Retten i Grønland afholder for kredsdommerne, og som omhandler kriminallovens nye samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse og den påtænkte bestemmelse om psykisk vold i nære relationer.

Vedrørende behov for at tilføre politiet yderligere ressourcer, bemærkede politidirektøren, at enhver kriminalisering af nye områder indebærer en forøgelse af politiets opgavebyrde, men at det er vanskeligt på forhånd at vurdere i hvilket omfang. Dette vil bl.a. afhænge af, hvor mange sager der anmeldes.

Udvalget takker politidirektøren for mødet.

3.2. Børnetalsmanden /Mio

Børnetalsmanden har holdt et oplæg for udvalget. Udvalget har i tilknytning hertil modtaget MIO's policy brief om lovgivning mod psykisk vold (BILAG 2).

Børnetalsmanden og MIO glæder sig over forslaget.

I henhold til artikel 19 i FN's Børnekonvention skal børn beskyttes mod børnemishandling, herunder også psykisk vold i hjemmet. Grønland har imidlertid ikke hidtil haft en lovgivning mod psykisk vold mod børn.

MIO oplever overalt i landet børn fortælle om psykisk vold.

Børn er særligt udsatte, fordi de ofte er afhængige af den, som udsætter dem for psykisk vold. De negative konsekvenserne for det enkelte barn kan være betydelige; såvel følelsesmæssigt og psykologisk, med risiko for varige psykiske mén.

MIO anbefaler derfor gennemførelse af lovgivning mod psykisk vold.

MIO anbefaler samtidig en række andre tiltag til forebyggelse og bekæmpelse af psykisk vold, herunder bl.a. udvidelse af eksisterende behandlingstilbud for udøvere af fysisk vold.

Udvalget takker børnetalsmanden for oplægget.

4. Udvalgets bemærkninger og indstillinger

Udvalget noterer sig, at en kriminalisering af psykisk vold er en forudsætning for efterlevelse af Istanbulkonventionen, og at også FN's Børnekonvention forpligter os til at beskytte børn mod psykisk vold i hjemmet.

Kriminaliseringen er samtidig udtryk for samfundets afstandtagen til psykisk vold, og rummer en anerkendelse af, at psykisk vold i nære relationer på samme måde som fysisk vold kan have alvorlige konsekvenser for offeret.

Udvalget ser dette som et positivt signal: et budskab til ethvert menneske - børn, kvinder og mænd - om at psykisk vold er uacceptabelt.

Psykisk vold i nære relationer er et alvorligt og desværre nok også et meget udbredt problem. Et problem, som i mange tilfælde nedarves og videreføres fra generation til generation. Vi må som samfund gøre en målrettet indsats for at bekæmpe dette problem.

Et enigt udvalg **indstiller** forslaget til vedtagelse.

Udvalget **opfordrer** samtidig til, at der i forbindelse med indførelsen af den foreslåede bestemmelse om psykisk vold i nære relationer gennemføres en informationskampagne herom.

Endvidere **opfordrer** udvalget Naalakkersuisut til at være opmærksom på behovet for at supplere det kriminalretlige tiltag med andre initiativer med sigte på at forebygge psykisk vold og at yde hjælp til ofrene.

Med disse bemærkninger overgiver Lovudvalget forslaget til 2. behandling.

Anders Olsen
Formand
Siumut

Paneeraq Olsen
Naleraq

Asii Chemnitz Narup
Inuit Ataatigiit

Mala Høy Kúko,
Siumut

Harald Bianco
Inuit Ataatigiit